

Considerații istorico-etnografice asupra comerțului din Vâlcea în perioada secolelor al XVIII – XIX – lea

Eugen Deca

eugen.deca@yahoo.com

Abordând problema comerțului din județul Vâlcea se cuvine să precizăm că acesta trebuie privit în contextul mai larg al Olteniei, ca provincie istorică a Țării Românești bogată în resurse agricole care a constituit o importantă bază de aprovizionare a Imperiului Otoman în cadrul obligațiilor tributare.

Cultivarea și vânzarea de cereale, îndeosebi grâu, pe piața otomană a constituit o ocupație veche a locuitorilor din Valahia Mică. Alături de cereale, locuitorii provinciei de la vest de Olt vindeau pe piețele sud dunărene numeroase turme de vite așa cum menționează documentele vremii sau cum remarcă în însemnările lor o serie de călători străini¹, care descriau atmosfera de epocă din bâlciurile care se organizau în orașele, târgurile și satele din Oltenia, unde veneau negustori din Turcia, din Imperiul Habsburgic sau Transilvania.

Negustorii de vite, cunoscuți sub denumirea de gelepi, unii recrutați dintre localnici, achiziționau cirezi de vite pentru turci la prețuri destul de reduse, ajungând în multe cazuri la situații materiale bune².

Intensul comerț cu vite făcut cu Imperiul Otoman, precum și cererile mereu crescânde ale acestei piețe, l-au determinat pe domnitorul Constantin Brâncoveanu, forțat și de Poartă, să introducă în Țara Românească în anii 1689, 1704, 1707 și 1713 o dare, vâcăritul³, care a creat o stare de nemulțumire generală atât în rândul țărănimii cât și al boierimii.

În cadrul comerțului cu vite un segment important îl constituia vânzarea cailor, necesari Imperiului Otoman pentru numeroasele războaie pe care le purta cu Imperiul Habsburgic și Rusia. De aceea, în Țările Române în vederea acoperirii necesarului de cai, s-a introdus și în acest caz o dare specială pentru „cai domnești și împărătești și cai de olac”⁴, ce va fi plătită atât de țărâtime dar și marea boierime, de reprezentanții mănăstirilor și dregătorii domnești. Din județul Vâlcea, avem informații documentare că la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul sec. al XVIII-lea, rumânii din satul Costești, ai mănăstirii Bistrița, erau scutiți de domnitorul Constantin Brâncoveanu, de darea pentru „cai domnești și împărătești și cai de olac”⁵.

În cadrul comerțului cu Imperiul Otoman în mod deosebit județele Vâlcea, Gorj și Mehedinți erau mari producătoare și furnizoare de ceară și miere, având un număr mare de apicultori. Astfel, călătorul sirian Paul de Alep în trecerea lui prin Oltenia,

¹ x x Călători străini despre Țările Române, București, 1976, vol. V, p. 207-208.

² Nicolae Iorga, *Istoria comerțului românesc. Epoca mai nouă*, București, 1925, p. 7. Vezi: Vladimir Osiac, Dinică Ciobotea, Ion Pătroiu, Virgil Joița, *Istoria comerțului în sud-vestul României, sec. XIII-XX*, Craiova, 1999, p. 15-17.

³ Vasile Mihordea, *Văcăritul, dare temporară*, în „Studii” tom 21, 1968, nr. 3, p. 450-453.

⁴ Matei D. Vlad, *Impunerea și perceperea dărilor pe cai în Țările Române*, în „Studii, 1975, nr. 3, p. 140-141.

⁵ *Ibidem*, p. 145.

remarca atât averea considerabilă a boierului Preda Brâncoveanu, dar și veniturile substanțiale pe care le realiza acesta din ceara și mierea de albine realizate pe domeniul său, care dispunea de „trei sute de șiruri de stupă, cu roiuri de albine, fiecare șir aducând mai mult de un butoi mare de ceară și vreo sută de vedre de miere.....”⁶.

Pentru strângerea dării de ceară și miere, domnitorul Constantin Brâncoveanu prin hrisovul său de la 24 august 1707, va stabili „rânduiala cerii împărătești” pentru județele de peste Olt. În acest sens județul Vâlcea trebuia să colecteze pentru turci o cantitate de 600 ocale⁷.

Printre produsele de importanță vitală în cadrul relațiilor comerciale ale țărilor române cu Poarta și cu statele vecine un loc aparte îl deține sarea. Din cele mai vechi timpuri principala ocna de sare a Țării Românești a fost cea cunoscută sub denumirea de „ocna de la Râmnic” sau, denumită din secolul al XVI-lea, „Ocna Mare sau Vel Ocna”, exploatare care a deținut supremația până în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu când s-au deschis alte cinci saline⁸. De la Ocnele Mari sarea era transportată la schelele și punctele vamale de la Dunăre de către locuitorii satelor vâlcene din zonă, țăranilor plătindu-se pentru suta de ocale transportate la schela de la Vidin, aproximativ 40-50 de creițari⁹.

Sarea exploatată la Ocnele Mari era transportată în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea ca și în trecut, atât pe binecunoscutele drumuri ale sării, cât și cu plutele pe apa Oltului. Numeroase documente din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea pomenesc despre transportul sării cu plutele pe Olt, iar locuitorii satelor din apropierea Ocnelor Mari erau scutiți de procurarea de plute necesare transportului de sare. Începând cu secolul al XVII-lea sarea va fi transportată pe Olt cu luntrele cunoscute sub numele de „năvrăți”. Încă de la jumătatea secolului al XVII-lea, învățătorul Evlia Celebi, vizitând Oltenia, remarcă intensă navigație pe Olt: „Pe apa Oltului navighează unele corăbii mici și caice și bărci ușoare, care duc și aduc diferite mărfuri din Țara Românească înspre vilaeturile otomane”¹⁰.

Datorită faptului că în decursul timpului, sarea de la Ocnele Mari, va fi concurată pe piața otomană de către cea exploatată prin Moldova, va determina pe domnitorul Constantin Brâncoveanu să solicite Porții să-i recunoască monopolul comerțului cu sarea din Muntenia¹¹.

Județul Vâlcea a intrat într-o perioadă de declin economic odată cu desfășurarea războiului austro-turc din anii 1716-1717, perioadă în care stăpânirea austriacă a determinat agravarea considerabilă a regimului de obligații economice și fiscale a producătorilor de bunuri din mediile urbane și rurale. Pe parcursul ostilităților militare la Râmnicu Vâlcea a fost sediul comandamentului austriac de război, ca o dovadă a importanței geo-strategice a localității. Orașul a fost condus în timpul stăpânirii austriece de un județ care avea în subordinea sa patru jurați, doi aprozi și un notar¹².

⁶ x x Călători străini despre Țările Române, vol. VI, Editura Academiei, București, 1976, p. 216.

⁷ Dinu C. Giurescu, *Anateferul. Condicta de porunci a visteriei lui Constantin Brâncoveanu*, în „Studii și materiale de istorie medie”, vol. II, București, 1956, p. 158-161.

⁸ Aura Ilieș, *Știri în legătură cu exploatarea sării în Țara Românească până în secolul al XVIII-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie”, vol. II, București, 1956, p. 158-161.

⁹ Constantin Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austrieci*, vol. I, București, 1913, p. 440-441.

¹⁰ x x Călători străini despre Țările Române, vol. VI, p. 198.

¹¹ x x Documente turcești privind istoria României, București, vol. I, p. 199.

¹² Constantin Giurescu, *op. cit.*, p. 415-416.

Harta din anul 1722 prezintă hotarele județului bine conturate și un număr de 196 localități¹³, dintre care 33 sunt însemnate ca fiind părăsite din cauza conflictelor armate. Se regăsesc aici multe localități din harta tipărită la 1700, iar stema județului este reprezentată printr-un pom roditor, semn că această regiune deluroasă permitea cultivarea pomilor fructiferi, iar comerțul cu fructe era bine dezvoltat.

Pe baza documentelor diplomatice și cartografice studiate de noi, la jumătatea secolului al XVIII-lea am putut reconstitui un număr aproximativ de 335 de așezări pe cuprinsul județului Vâlcea, fapt ce îl situa pe locul trei din Oltenia, după județele Mehedinți și Gorj.

După revenirea județului sub administrarea Țării Românești (1739), la conducerea administrației acestuia au fost păstrați ispravnicii, iar documentele vremii îi pomenesc pe Manu – fost mare cămăraș la Ocele Mari și pe Sandu Bucșănescu - fost lohofăt al doilea, în anul 1750¹⁴.

Târgurile și bâlciurile

Un rol important în dezvoltarea schimburilor comerciale l-au avut în această perioadă târgurile și bâlciurile organizate în orașele și satele din Țara Românească.

Târgurile și bâlciurile au cunoscut o creștere numerică începând din secolul al XVIII-lea, ca urmare a intensificării relațiilor comerciale din societatea românească.

După natura proprietății pe care erau organizate, bâlciurile erau moșnenești, mânăstirești și boierești. Cele moșnenești existau din cele mai vechi timpuri și funcționau în virtutea „drepturilor pământului”.

La rândul lor, înființarea târgurilor se făcea cu aprobarea domnitorului și cu îndeplinirea unor condiții:

- a) „De.....a nu face cu această batere de la nizam;
- b) și de nu este acel bâlci în dauna altor bâlciuri sau târguri mai vechi;
- c) de este cu învoirea tuturor de obște”.

În afară de aceste târguri existau și cele organizate în orașele mari, ale căror venituri erau strânse de către domnie sau de către mânăstirile care dețineau acest monopol: În Oltenia, cele mai importante dintre acestea au fost târgurile săptămânale de la Craiova, Slatina, Caracal și Râmnic.

Totodată, trebuie menționat că până la domnitorul Alexandru Moruzi în Țara Românească nu s-au catagrafiat târgurile și bâlciurile. Abia în anul 1794, acest domnitor a dat poruncă ispravnicilor din cele 17 județe ale țării să întocmească „o foaie” cu toate bâlciurile unde să se specifice locul și pe moșia pe care se organizează, dacă sunt noi sau vechi, precum și dacă au sau nu „oboare de vite”¹⁵.

Pe baza documentelor de arhivă am putut stabili o listă aproximativă a bâlciurilor și târgurilor din Vâlcea existente la finele secolului al XVIII-lea¹⁶: Căineni – menționat la anul 1778, Călimănești – 1785, Drăgășani – 1791, Amărăști – 1793, Lăpușata – 1794, Slăvitești – 1794, Stănești – 1795, Zătreni – 1795.

¹³ Al. A. Vasilescu, *Registrul tuturor localităților în harta Olteniei lucrată de Friederich Schwant*, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, an V, 1926, p.352.

¹⁴ Ion Donat, *Hotarele Olteniei*, în „Arhivele Olteniei”, Craiova, an XVI, nr. 92-94, 1937, p. 238-239.

¹⁵ V. A. Urechia, *Istoria românilor*, București, vol. V, p. 308.

¹⁶ *Ibidem*, vol. V, VI, VIII.

Cercetând izvoarele cartografice din această perioadă vom constata că în Oltenia erau consemnate 8 orașe printre care din județul Vâlcea erau pomenite Ocnele Mari și Râmnicu Vâlcea. Aceste așezări urbane în deceniile următoare își vor dubla numărul populației, datorită în primul rând amplificării comerțului prin târgurile sau bâlciurile pe care le organizau săptămânal.

În preajma Râmnicului, bâlciul Râureni era unul din cele mai mari din Țara Românească, care la începuturile sale a fost organizat la poarta Mănăstirii Govora¹⁷.

Domnitorul Matei Basarab este acel care a mutat acest bâlci de la Govora la poarta de sud a orașului Râmnic unde era organizat pe o perioadă de 2-3 săptămâni.

În secolul al XVIII-lea la bâlciul Râurenilor soseau negustori din Ardeal, Viena, Lipsca, bulgari din Chiprovăț și Rusciuk, raguzani, armeni, galițieni și evrei¹⁸.

Dar, în 1738 când începe războiul dintre Turcia și Austria, Râmnicul a fost ars și pustiit, populația s-a refugiat în munții din apropierea orașului.

În cadrul târgului de la Râureni, mărfurile se etalau în jurul carelor cu coviltir sau în „șetre”, iar vânzările-cumpărările se făceau pe bani („peșin”). Bâlciul săptămânal de la Râureni la care participau negustori din toate județele Țării Românești se deschidea cu târgul de vite și se continua cu târgul de mărfuri¹⁹. Deoarece, de-a lungul timpului, creșterea vitelor a rămas ocupația principală a poporului român, vânzarea animalelor mari și mici va constitui obiectul principalelor tranzacții comerciale din sfera bâlciului de la Râureni. După mărturiile contemporanilor vremii, la deschiderea târgului de vite treceau de obicei 3 (trei) zile până „se rupea prețul”, iar comercianții din Ardeal cumpărau mai ales boi de tracțiune, vaci și porci. Negustorii turci cumpărau mai ales oi, seu, grăsime, lână, brânză, unt, miere și sare. Pentru cumpărarea oilor, negustorii turci (denumiți casapi-bosă) își trimiteau în prealabil „casapii” și „gealapii”, ca oameni ai lor de încredere, să testeze piața târgului. Alte produse ca mierea și ceara de albine erau achiziționate prin intermediul „capanliilor”, o speță de negustori care de multe ori plăteau prețuri mici și bani falși²⁰.

Pentru bâlciul de la Râureni, mărfurile străine se aduceau cu carele de la Sibiu, care treceau prin „vama de la Genune”-Câineni, apoi drumul lor se continua prin Titești, Șuici, Jiblea până la Râmnic. Tot pentru acest bâlci, multă marfă se aducea de la Brașov, urmând drumul Bran-Rucăr-Câmpulung-Pitești-Curtea de Argeș-Tigveni-Golești-vama de la Runcu-Fedeleşoiu-Râmnic²¹.

În drumul lor spre bâlciul de la Râureni, carele ardelenesti cu coviltire trase de 6 cai încărcate cu mărfuri de la Sibiu și Brașov erau de multe ori atacate de bande de tâlhari, îndeosebi în depresiunea Titeștilor sau zona „Valea Rea” înainte de Malul Alb de peste Olt. De aceea, din cauza acestor tâlhari, convoaiele ardelenesti erau însoțite de o pază puternică capabilă să respingă asemenea atacuri.

Negustorii ardeleni cumpărau de la Râureni, vite, porci, piei crude de vite, miere, ceară și alte produse agricole.

Șeptelul de vite din Oltenia va fi afectat în perioada 1720-1725 de grava boală de animale, care va duce la sărăcirea populației acestei regiuni. După această perioadă

¹⁷ Nicu Angelescu, *Memoriile unui om obscur*, Rm. Vâlcea, manuscris, vol. 8, p. 205.

¹⁸ V. A. Urechia, *op. cit.*, vol. V, VI, VIII. Vezi și: Cezar Avram și colectivul, *op. cit.*, p. 123.

¹⁹ Nicu Angelescu, *op. cit.*, p. 208.

²⁰ *Ibidem*, p. 210.

²¹ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 7-9.

de impas ocupația creșterii animalelor în Vâlcea se va revitaliza și pe la anul 1725, documentele vremii pomenesc din nou de intensificarea comerțului cu vite și în acest sens este menționat un cunoscut negustor de vite din Râmnic, GHIORGHIE LAMBOVICI OT RÎMNIC²², care făcea negoț cu boi la Sibiu, cu Peter Ianoș.

De la mijlocul secolului al XVIII-lea, crește numărul negustorilor pomeniți de documentele vremii, ca urmare a intensificării comerțului în urma prevederilor tratatului de la Kuciuk-Kainargi din anul 1774 despre care Dionisie Ecleziarhul scria că: „acum s-a redus dreptul de prioritate la cumpărări al turcilor, ...iar negustorii se lăția cu alișverișurile lor la câștig.....”. Din această perioadă documentele vremii amintesc de negustorii: Iovipali, Antonie, Constantin (ambii din Rm. Vâlcea), Nica mătăsarul (din Ocelele Mari) și alți negustori care în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea făceau comerț cu toptangii (angrosiștii) din București, Brașov și Sibiu.

O caracteristică a vieții economice a orașelor din Țara Românească, implicit și a celor vâlcene, din secolul al XVIII-lea a constituit-o întrepătrunderea atelierelor meșteșugărești cu practicarea comerțului de către meșteșugari. Aceștia, fie că își valorificau singuri produsele în propriile prăvălii, fie în târguri. Făcând o statistică a acestora pe categorii, cei mai numeroși au fost bărbierii, lumânărarii, săpunarii, brutarii sau pitarii, cizmarii, cojocarii și croitorii. Mulți dintre acești meșteșugari ajunseseră să aibă o situație materială foarte bună fiind proprietari de case, locuri de case în orașe, deținători de livezi, vii sau mai ales prăvălii.

Unii dintre aceștia au rămas cunoscuți, alături de negustorii bogați, în calitate de ctitori ai unor biserici de mahala.

În circuitul economic al pieței interne s-au mai integrat și reprezentanții altor clase sociale, alături de negustori, precum țărâtimea și boierimea locului. Transformările sociale în cadrul acestor două clase fundamentale s-au corelat cu gradul de dezvoltare a pieței interne și cu cuprinderea cvasitotală a societății de către economia de schimb.

Spre mijlocul secolului al XVIII-lea, documentele vremii pomenesc de existența unor companii comerciale în Țara Românească. O asemenea companie este menționată la Rm. Vâlcea la 24 aprilie 1737 cu prilejul iscării conflictului dintre negustorul vâlcean Radu Eftimie și Ion Marcu din Sibiu, pentru o sumă de 103 galbeni²³.

La Râmnicu Vâlcea în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Antonie (Antonică) Nicolantin a fost negustorul care s-a bucurat de un mare prestigiu, el ocupându-se cu comerțul de untdelemn, piei, lână, vin, marfă englezească, mătase, bumbac, în toată Oltenia și chiar în sudul Transilvaniei. De altfel, în anii 1785-1786 documentele vremii îl pomenesc ca staroste de negustori în Rm. Vâlcea sau cumpărător în localitatea Păușești a pădurii Știubei, a livezilor de pomi Busuroiu, Strungile și Părășiștea²⁴.

În secolul al XVIII-lea, transhumanța a ocupat un loc important în cadrul schimburilor economico-comerciale între Transilvania și Țara Românească, păstoritul reprezintă o sursă importantă de venituri rezultate din vânzarea animalelor și a produselor lor.

²² Nicolae Iorga, *Studii și documente*, București, vol. XII, p. 37-38.

²³ Dumitru Limona, *Catastihlele casei comerciale Ioan Marcu din Sibiu*, în „Revista Arhivelor”, an III (1959), nr. 2, p. 226.

²⁴ Arhivele Statului Vâlcea–Direcția Județeană Vâlcea, *Documente Istorice*, LIII/2,3,5-7.

Tot în această perioadă, dominația habsburgică a determinat trecerea a numeroși păstori transilvăneni în sudul Carpaților, într-o serie de așezări din Oltenia, cunoscute sub denumirea de ungureni (Novaci, Vaideeni, Băbeni), față de cei localnici numiți pământeni. În perioada stăpânirii habsburgice, relațiile de schimb dintre Oltenia și Transilvania au fost încurajate de către Curtea de la Viena, care urmărea prin politica sa să integreze provincia din dreapta Oltului în economia imperiului.

În acest sens s-au intensificat schimburile comerciale dintre Oltenia pe de o parte și Banatul și Transilvania pe de altă parte, unde erau desfăcute mari cantități de produse agricole (cereale, brânză, unt, miere, piei, lână), precum și multe turme de oi, porci, cirezi de vaci și boi.

În ultimele trei decenii ale secolului al XVIII-lea, schimburile comerciale ale negustorilor din Vâlcea cu Banatul și Transilvania se realizează prin intermediul casei sibiene Ioan Marcu care avea clienți numeroși în rândul negustorilor vâlceni cum ar fi: Băluță Nica Teișanu, Constantin David, Gheorghe Golescu, Nicolită Iovipali, Dimitrie Jordan, Ghiță Brașoveanu, Atanasie Gheorghiu²⁵.

Întemeietorul acestei case sibiene, Ioan Marcu, originar din Macedonia, se stabilise la jumătatea secolului al XVIII-lea, o vreme la Râmnicu Vâlcea, unde împreună cu frații săi Dimitrie și Gheorghe vor contribui la sprijinirea financiară a școlii locului.

Tot această casă sibiană va contribui la perfecționarea pregătirii profesionale a negustorilor și copiilor lor în cadrul școlilor din Sibiu și Brașov. De la Rm. Vâlcea o serie de copii ai negustorilor (cei trei fi ai lui Nicolită Iovipali sau fiul negustorului Stroia Teodor) erau școliiți pe la anul 1791, la Sibiu, pe cheltuiala casei sibiene Ioan Marcu²⁶.

O altă casă comercială transilvăneană, Casa Hagi Constantin Pop din Sibiu a îndeplinit un rol deosebit în amplificarea relațiilor comerciale cu Oltenia, având numeroși clienți în rândurile negustorilor și boierimii.

Hagi Constantin Pop avea agenți permanenți la Rm. Vâlcea pe negustorii Nicolită Iovipali și Antonie Nicolantin, care vor atrage la rândul lor alți negustori din târgurile și orașele Olteniei. Trebuie remarcat de asemenea, că Hagi Constantin Pop și urmașii săi au fost proprietarii unor moșii în Oltenia și tot de aici au achiziționat cantități mari de vin de la Bengești (jud. Gorj), Drăgășani și Sutești (Vâlcea), Vulcănești (Dolj)²⁷.

Gospodăriile țărănești din Vâlcea furnizau pentru casele de negoț din Sibiu mari cantități de lână, piei de oaie și capră, blănuri de animale sălbatice, etc.

Relațiile comerciale ale casei Hagi Pop din Sibiu cu gospodăriile țărănești au dus la apariția meșteșugarilor rurali care au lucrat pentru negustori, ca o necesitate a producției de mărfuri. De aceea, putem afirma că pe măsură ce relațiile de producție feudale intră în criză, constatăm o lărgire a sferei relațiilor capitaliste în mediul rural prin intermediul activității negustorilor; cât și prin lărgirea și diversificarea producției meșteșugărești, care va cuprinde un număr tot mai mare de gospodării țărănești.

---

²⁵ Dumitru Limona, *op.cit.*, p. 226.

²⁶ Arhivele Statului-Direcția Județeană Vâlcea, *Documente Istorice*, LIII/2, 3, 5-7.

²⁷ D. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerțul românesc (1473-1868)*, București, 1931, p. 129-130.

Comerțul din Vâlcea în secolul al XIX-lea

Economia Țării Românești din care făcea parte și a județului Vâlcea, în prima jumătate a secolului al XIX-lea are încă puternice trăsături feudale; dar sunt evidente premisele unor elemente capitaliste. Orientarea producției din mediul rural către schimbul de piață, creșterea numărului negustorilor; tentativele, unele reușite, de înființare a unor manufacturi, sunt câteva din trăsăturile caracteristice ale acestei perioade istorice.

Pe plan extern din cauza unor rivalități și conflicte militare dintre marile puteri din zonă, Principatele Române au de suferit din cauza imixtiunii acestor puteri în economia și chiar în administrația lor pentru a-și asigura poziții privilegiate.

Convenția de la Akkerman din anul 1826, stipulează că „Sublima Poartă va acorda locuitorilor celor două provincii, libertatea comerțului pentru toate produsele pământului și ale industriei lor”²⁸, act internațional care n-a desființat monopolul turcesc ci doar l-a îngădit și a impus negustorilor turci obligația de a se aproviziona la schele, în târgul liber și la prețul pieței. Dar în realitate, poarta va căuta să eludeze actele amintite, iar negustorii turci vor comite în continuare o serie de abuzuri în dauna producătorilor locali. Cu toate aceste neajunsuri și abuzuri din partea Turciei, în această perioadă se înregistrează o creștere a comerțului intern și extern al Țării Românești, înregistrându-se o creștere a veniturilor vamale, prin prezența negustorilor români atât în țările din apus, cât și în sudul Dunării.

Acum, la începutul secolului al XIX-lea, rețeaua căilor de comunicație din Oltenia s-a menținut din necesitățile economice, șoseaua Via Carolina construită de austrieci în perioada 1718-1739 fusese distrusă de turci după tratatul de la Belgrad (1739), iar starea celorlalte drumuri din Vâlcea era deplorabilă, constituind un obstacol în calea dezvoltării comerțului.

De altfel, în politica lor turcii s-au opus cu înverșunare la încercările domnitorilor și negustorilor de a repara drumurile vechi sau de a construi altele noi, încercând să împiedice în acest fel relațiile țărilor române cu Austria.

Este semnificativ în acest sens, că sub pretextul că a reparat drumurile vechi și a construit altele noi pentru a ușura pătrunderea austriecilor în Țara Românească, turcii l-au mazilit pe Alexandru Ipsilanti, dar care în realitate doar reparase câteva poduri pe Valea Oltului din județul Vâlcea.

Chiar în primii ani ai secolului al XIX-lea, austriecii au refăcut drumul pe valea Oltului până la Căineni și au cerut și Țării Românești să-l continue până la Dunăre. Dar, domnul Țării Românești nu a îndrăznit să accepte propunerea austriecilor, menținând în continuare drumul pe Valea Oltului cu numeroase obstacole naturale, mai ales în sectorul Turnu Roșu–Căineni.

Încercarea folosirii navigației pe Olt era îngreunată de aceleași cauze arătate mai sus. În septembrie 1800, ispravnicul județului Vâlcea dispunea să se construiască „10 caice ca tot caicul să poată ridica 5000 sau 6000 de oca de porumb când Oltul va fi mare [...] fiindcă pe Olt numai când plouă poate să umble caicele că este apă mai mare.....”²⁹.

²⁸ Andrei Oțetea, *Pătrunderea comerțului românesc în circuitul internațional*, București, 1977, p. 22.

²⁹ D. Z. Furnică, *op. cit.*, p. 217-218.

Totuși, în această perioadă, se remarcă creșterea preocupărilor autorităților pentru întreținerea și repararea podurilor de peste ape, pentru creșterea și înmulțirea stațiilor de poștă.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea în economia județului Vâlcea, predominau agricultura, meșteșugurile, iar o parte dintre locuitori se ocupau cu activitățile comerciale. Abia după aplicarea în Țara Românească a tratatului de la Adrianopol s-au creat premisele pentru o serie de forme incipiente de tip capitalist în industrie și comerț. Odată cu adoptarea unor măsuri stimulative de încurajare a industriei naționale, din anii de după câștigarea independenței de stat a României, se constată în județul Vâlcea o serie de inițiative și progrese în dezvoltarea unor activități industriale de prelucrare a materiilor prime, concomitent cu creșterea forței de muncă.

Așa de exemplu, potrivit catagrafiei din 1831, în Râmnic existau 26 de profesii cu un număr de 187 meseriași și negustori³⁰. Totodată, la nivelul județului se constată în aceeași perioadă încercări de organizare în bresle a unor categorii de meșteșugari și negustori prin care urmăreau reglementarea producției de mărfuri precum și desfacerea acestora în cadrul pieței interne.

Negustorii și meseriașii primeau în schimbul unei taxe plătite la vistierie, patenta, o autorizație de liberă practică a profesiei lor. Din Darea de seamă asupra județului Vâlcea publicată la 20 iunie 1858³¹, rezultă că exista o populație de 96382 de locuitori din care 22186 birnici sătești și 461 orășenești, 749 manzili și 543 patentari. Din analiza datelor rezultă că cei mai mulți negustori și meseriași își desfășurau activitatea în ramurile alimentară și textilă³².

Stabilimente industriale mai importante încep să prindă viață în a doua jumătate a secolului al XIX-lea la Brezoi unde funcționa o fabrică de cherestea „Lotru” (1873), la salinele de la Ocnele Mari și o tipografie dotată cu toate utilajele ce funcționa la Râmnicu Vâlcea. La aceasta se adăugau o serie de unități manufacturiere, așa - zisele fabrici de lumânări și săpun, mori de apă și cu aburi, tăbăcării, abale, cazane de țuică. Din rapoartele întocmite de autoritățile vremii rezultă că, stabilimentele industriale și atelierile meșteșugărești se aflau într-o stare necorespunzătoare sub raportul diversificării producției de bunuri și pentru satisfacerea calitativă și cantitativă a cerințelor pieții.

Cu toate acestea, din partea județului Vâlcea cresc solicitările la export pentru o serie de produse cu ar fi: lemnul prelucrat sub formă de cherestea și bușteni fasonați. Ca urmare a acestor solicitări constatăm o preocupare pentru modernizarea unor utilaje și creșterea numărului de joagăre moderne la 17 „mașini” ce erau acționate de forța apei³³. Cu toate aceste „progrese industriale” economia județului continuă să se bazeze pe o serie de stabilimente care aveau ca obiect de activitate prelucrarea produselor agricole, vegetale și animale, iar morile, brutăriile, povernele, pivele și dârstele dețineau locul principal în economie și furnizau articole pentru comerț.

---

³⁰ Vladimir Diculescu, *Bresle, negustori și meseriași în Țara Românească (1830-1848)*, București, 1973, p. 174-175.

³¹ Arhivele Naționale – Direcția Județeană Vâlcea, *Fondul Prefectura Județului Vâlcea*, dos. 81/1859, f. 62-64.

³² *Ibidem*, dos. 53/1877, f. 132, dos.128/1874, f. 19.

³³ *Ibidem*, dos. 3/1860, f. 164; *Idem*, Fondul Primăria Rm. Vâlcea, dos. 44/1878, f. 24.

Așadar, economia vâlceană asemenea întregii economii românești a cunoscut, până la anul 1877, o evoluție lentă, datorită în primul rând suzeranității turcești care genera o serie de îngrădiri și constrângeri.

Dar, după anul 1877 odată cu obținerea independenței de stat a României s-au creat premise importante pentru dezvoltarea economică a țării. Județul Vâlcea cunoaște în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea o perioadă de avânt economic, prin apariția unor noi ateliere meșteșugărești și a unor mici „fabrici” industriale. Astfel, începând cu anul 1881 ramura tăbăcării și de încălțăminte din Râmnicu Vâlcea își începe activitatea datorită inițiativei „fraților Simian” care deschid o fabrică pentru confecționarea de frânghii, curele și opinci, bice și încălțăminte pentru armată³⁴. Tot în domeniul „producțiunii de pălărie și opinci”, frații Hanciu și Morîș Schland înființează în anul 1886 o fabrică modernă care produce sortimente diverse de îmbrăcăminte, din piele, destinate pieței românești, dar mai ales comerțului extern³⁵.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea frații Simian vor înființa o nouă fabrică modernă de tăbăcărie, care după anul 1900 devine proprietatea exclusivă a lui Oprea Simian iar peste câțiva ani îi mărește capacitatea de producție prin introducerea unor mașini moderne și care va ajunge cea mai mare întreprindere industrială din județul Vâlcea³⁶. De altfel, pe lângă această fabrică, la sfârșitul secolului al XIX-lea și în primii ani ai secolului XX, la Râmnicu Vâlcea mai funcționau și alte 4 fabrici de tăbăcărie, cu capacități mai mici de producție, dar toate au creat un număr apreciabil de locuri de muncă, iar produsele fiind de bună calitate au fost prezentate la Expoziția Universală de la Paris din anul 1915 și au contribuit la dezvoltarea comerțului extern al Vâlcei pe piețele europene³⁷.

O altă ramură a industriei vâlcene care s-a dezvoltat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost prelucrarea lemnului, Vâlcea fiind bogată în păduri, mai întâi prin înființarea în anul 1889 la Râmnic a primei fabrici de cherestea a fraților Hanciu a cărei materie primă era adusă, cu plutele pe Olt, de la Brezoi. După aceasta vor fi înființate și alte fabrici care vor prelucra lemnul și care vor contribui la amplificarea comerțului atât pe plan intern cât și extern.

În ceea ce privește vechea ocupație a morăritului, vechile mori de apă își sporesc capacitatea de producție, dar apar și altele mai moderne cum ar fi „Santinela” în anul 1885 sau moara lui H. Gheltschi deschisă în anul 1886.

Toate aceste unități de morărit vor contribui la creșterea calității produselor de făină și chiar de paste făinoase³⁸, care vor fi solicitate pe piața internă și la export.

Tot spre sfârșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea începe și se intensifică exploatarea sistematică a sării din masivul Ocnele Mari, în antrepriza inginerului austriac Karol Voith, inițiativă care va contribui la dezvoltarea comerțului cu sare.

De aceea putem afirma cu certitudine, că pe lângă vechile ocupații tradiționale ale vâlcenilor vor apărea și altele noi, care vor presupune o serie de modernizări

---

³⁴ Grigore Otetelișanu, *Darea de seamă: Situația Județului Vâlcea din perioada 1 septembrie 1914-1915*, Rm. Vâlcea, 1915, p. 9-10.

³⁵ *Ibidem*, p. 10.

³⁶ *Ibidem*, p. 10-11.

³⁷ *Ibidem*, p. 11.

³⁸ Corneliu Tamaș, *Istoria municipiului Râmnicu Vâlcea*, Editura Conphys, Rm. Vâlcea, 2006, p. 265-266.

tehnologice și o pregătire profesională deosebită. În această perioadă, în județul Vâlcea, în mod deosebit în cele două orașe Rm. Vâlcea și Drăgășani au funcționat o serie de fabrici pentru confecționarea frânghiilor, ploscilor, tablei de aramă pentru prelucrarea pieilor iar pentru prelucrarea și a unor materii prime vegetale și animale funcționau numeroase mori de apă, poverne și pive care foloseau ca energie forța hidroelectrică³⁹, sau câteva erau acționate de forța aburilor. În perioada anilor 1895-1899 în orașul Râmnic existau înregistrate 41 firme comerciale care aveau ca obiect de activitate vânzarea de mărfuri și o serie de meșteșuguri. De altfel într-o dare de seamă intitulată „Situațiunea județului Vâlcea din anul 1898”⁴⁰ erau menționate la Râmnic următoarele unități industriale: 3 fabrici de frânghii, tăbăcării, 1 fabrică de mașini agricole și tâmplărie mecanică, 1 fabrică de mațe uscate, 1 fabrică de ploscărie, pielărie și pieptănărie, o uzină de arămărie, 2 instalații de cherestea, 7 mori de apă, dintre care două sistematice (n.n. mecanice) 7 poverne și una pivă, un atelier de dogărie, etc.”.

Tot la categoria de industrii, darea de seamă mai sus amintită includea și acele unități industriale care purtau denumirea de: tăbăcării, simigerii, cizmării, brutării, fierării, tinichigerii, cofetării, berării, cârciumi.

În ceea ce privește agricultura vâlceană, la finele secolului al XIX-lea, deși continuă să se utilizeze la munca pământului uneltele tradiționale bazate pe forța animalelor, care și acestea erau insuficiente, raportate la numărul de familii țărănești, se observă și anumite preocupări pentru sporirea randamentului în producția agricolă, prin achiziționarea și folosirea unor mașini agricole moderne la treieratul și vânturatul grâului⁴¹.

Caracterul predominant agricol al economiei județului este dovedit și de înmulțirea piețelor pentru vânzarea – cumpărarea produselor agricole. De la Ocenele Mari se încărcau și plecau importante cantități de sare prin târgul de la Râureni în diferite zone ale țării precum și în alte teritorii vecine ale României. La Bălcești era un târg important unde se desfăceau produse agricole spre Craiova, Calafat și Turnu Măgurele, iar la Titești, Lăpușata, Lădești, Horezu, Drăgășani, Tetoiu, etc. se organizau târguri importante pentru vânzarea animalelor.

Résumé

L' auteur aborde le problème du commerce dans le département de Vâlcea aux XVIIIe – XIXe siècles ainsi que le développement des structures économiques dans le cadre plus vaste de l'Oltenie, région historique de la Valachie. Au cours du XIXe siècle l' économie de Vâlcea subit une lente évolution jusqu' à l'an 1877 et puis une étape de grand essor dans les dernières décades quand la production s' accroît rapidement et on recourt à de nouvelles techniques.

---

³⁹ *Ibidem*, p. 271-276.

⁴⁰ A. N-D. J. V, *Fond: Prefectura Județului Vâlcea*, Dos. 138/1899.

⁴¹ *Ibidem*, Dos. 44/1871, f. 6-7.